

Jocul de-a șoarecele și pisica - OU 50 și directiva europeană -

Autor: Claudia Silaghi

Plimbată din comisie în comisie în Parlament și intens dezbătută de media, consumatori, reprezentanți ai băncilor și autorităților, OU 50/2010 a trezit interesul public așa cum nu a mai făcut-o nici un alt act de transpunere a legislației europene în dreptul românesc. Puțină lume a remarcat însă chiar acest aspect: OU 50 este un act de transpunere a directivei 48 / 2008. De altfel, un caz interesant de transpunere "creativă" a legislației europene. Scopul acestui policy brief al CRPE este acela de a analiza directiva și ordonanța, pentru a vedea modul în care guvernul român a ales să legifereze intern principiile stabilite la nivelul Uniunii Europene.

Cât privește dezbateră publică, trebuie să remarcăm de la bun început că este un exemplu prost să dezbați public o lege de asemenea importanță abia după ce își produce efectele și la doi ani după ce se știa că România trebuie să transpună directiva. Aceste dezbateri și discuții ar fi trebuit să aibă loc între 2008, când directiva 48 a ieșit din incubatorul instituțiilor europene, și iunie 2010, când a apărut ordonanța. Trebuie remarcat că și atunci când autoritățile au invitat actorii vizați la dezbateră, reacția a fost slabă: Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor, Consiliul Concurenței și Departamentul pentru Afaceri Europene au invitat reprezentanții băncilor la discuții atunci când reglementarea era în stadiul de proiect, dar nu au avut reacții. Apoi, când ordonanța a intrat în vigoare, băncilor au început lobby-ul mediatic și parlamentar împotriva acesteia – o modalitate defectuoasă de a urmări politicile publice și afacerile europene în general.

Adoptată de Guvernul României în iunie 2010 și aprobată în Senat în 8 septembrie 2010, OUG 50/2010 (OU) este tot mai aproape de momentul în care va fi supusă votului din plenul Parlamentului. CRPE participă la dezbateră punând actul legislativ respectiv în context european.

De la ce s-a pornit? Povestea unei directive

Cum spuneam, OU 50 transpune în legislația națională directiva 2008/48/CE, ce își propune armonizarea pieței contractelor de credit pentru consumatori la nivelul UE¹. Dacă OU 50 a fost dezbătută în România doar pe ultima sută de metri, directiva a stat în procesul decizional al UE mai bine de șase ani, din 2002 până în 2008.

De ce era nevoie în 2002 ca UE să reglementeze un domeniu deja reglementat în 1987, 1990 și 1998? Pentru a înțelege mai bine de ce a apărut nevoia adoptării unei noi directive, trebuie făcute câteva precizări de natură tehnică. Conținutul directivelor, spre deosebire de cel al regulamentelor și al deciziilor, nu au un caracter obligatoriu, ci oferă doar un cadru minim pe care statele membre trebuie să îl respecte în momentul implementării lor la nivel național.

¹ Continuă Directiva 87/102/EC, amendată de Directivele 90/88/EEC și 98/7EC.

Așadar, vechea directivă stabilea clauze de minimă armonizare. Ca atare, unele state membre au simțit nevoia să-și protejeze suplimentar consumatorii împotriva practicilor băncilor, prin reglementări naționale. Astfel în toate domeniile reglementate de directiva 87/102/EC au apărut prevederi naționale care s-au dovedit a fi uneori mai detaliate, alteori mai precise sau mai dure decât cele cuprinse în directivă – în funcție de necesitățile fiecărui stat.²

Doar că această adaptare la nivel național a creat diferențe între state și a îngreunat procesul de încheiere a contractelor transfrontaliere de credit³, creându-se astfel un efect invers decât cel urmărit de Comisia Europeană - adică uniformizarea legislativă la nivel comunitar și crearea pieței unice europene în domeniu - de unde nevoia unei noi directive în 2008 care să reajusteze standardele minimale în domeniu.

Directiva 2008/48/EC redefinește scopul de aplicabilitate al contractelor de credit pentru consumatori, enumerând literalmente în art. 2 tipurile contractelor ce **nu** intră sub incidența ei, dintre care enumerăm:

- (1) contractele de credit ipotecare garantate imobiliar, sau printr-un drept legat de un bun imobil și
- (2) contractele de credit al căror scop este dobândirea sau păstrarea drepturilor de proprietate asupra unui teren sau asupra unei clădiri.

Dar ce face directiva de fapt?

Scopul principal declarat este acela de a crește transparența bancară, prin obligarea băncilor să pună la dispoziția consumatorilor toate informațiile referitoare la costurile de credit, într-un mod clar, concis și detaliat. Această protecție continuă și după încheierea contractelor, creditorii având responsabilitatea de a-și informa clienții asupra tuturor modificărilor contractuale ce pot surveni pe parcurs.

Pentru a oferi claritate procesului de informare a clientului, directiva lasă liber statelor membre să decidă dacă și ce tip de modificare contractuală poate fi luată unilateral de creditor sau doar prin acceptul tacit / acordul expres al consumatorului.

Art. 13, 14 și 17 elimină comisioanele mari de rambursare anticipată și oferă consumatorilor dreptul de a se retrage anticipat dintr-un contract de credit în cazul în care se simt dezavantajați. Această prevedere poate avea un efect spectaculos asupra competiției între bănci,

² Vezi pct. 3 din Directiva 2008/48/CE

³ De exemplu, unele state au extins scopul contractelor de credit pentru consumatori și asupra contractelor de leasing sau a contractelor garantate cu un drept asupra unui bun imobil.

pentru că se urmărește scăderea costurilor refinanțării, clienții putând ca atare trece mai ușor de la o bancă la alta, în funcție de evoluția dobânzilor.

În plus, directiva conține o reactualizare a formulei de calculare a DAE și oferă statelor membre oportunitatea de a adopta propriul sistem contravențional pentru sancționarea abaterilor de la prevederile legislative.

Directiva europeană întâlnește piața din România

Ca stat membru România a transpus directiva în legislația națională. Este de remarcat faptul că, poate pentru prima oară, autoritățile române au făcut mai mult decât o copiere simplă a prevederilor directivei în legislația națională. Astfel, putem observa cum de la simplii *policy takers* (abordarea obișnuită a administrației noastre în raport cu afacerile europene), în acest domeniu guvernul a acționat ca un *policy maker* extinzând aria de aplicabilitate a Directivei și luând în calcul contextul real din societatea românească.

Dezbaterile în jurul OU 50 sunt aprinse și de multe ori incoerente. Vom încerca mai departe să sistematizăm principalele puncte de discuție, așa cum au reieșit ele din analiza directivei, a ordonanței și a dezbaterilor publice din România:

1. Chestiunea creditelor imobiliare

2. Chestiunea interzicerii percepției unor comisioane în calcularea costurilor de credit

3. Chestiunea calculării dobânzii anuale efective (DAE) variabile

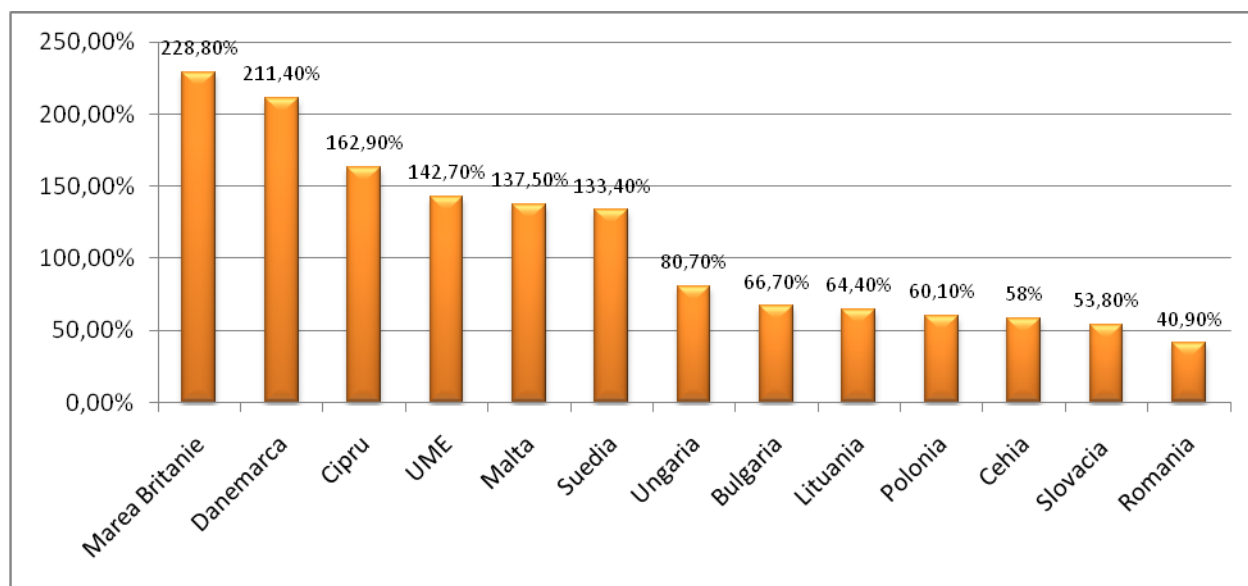
4. Chestiunea aplicării ordonanței pentru contractele de credit în curs de derulare.

1. Chestiunea creditelor imobiliare

În 2004 piața creditelor din România era abia la început de drum, ponderea creditelor domestice oferite de băncile din România nedepășind 20,6% din PIB. Dar procentul s-a dublat în perioada 2005-2008, ponderea creditelor domestice ajungând la 40,9% din PIB.⁴ Chiar și cu această accelerare, piața creditelor din România continuă să rămână cea mai tânără și mai puțin dezvoltată din Uniunea Europeană (vezi figura 1).

⁴ World Bank Database, Domestic credit provided by banking sector, disponibil la <http://data.worldbank.org/indicator/FS.AST.DOMS.GD.ZS/countries/1W?display=default>

Figura 1. Creditele domestice oferite de sectorul bancar (% PIB), 2008

Sursa: prelucrare după EconStats⁵, Banca Mondială

Creditele domestice = totalitatea creditelor oferite de bănci diferitelor sectoare economice, inclusiv cele îndreptate către nevoile gospodărești, cu excepția sectorului guvernamental;

În ceea ce privește creditele pentru nevoile gospodărești, România urmează tendințele europene, jumătate din creditele domestice oferite de bănci (adică aproximativ 20% din PIB) fiind redirecționate către acest sector.⁶ Acest tip de credit pentru nevoi gospodărești este compus la rândul ei din suma altor două tipuri de credite: creditele pentru consumatori (care face obiectul propriu zis al directivei 48/CE/2008) și creditele ipotecare.

Pentru a înțelege mai bine problemele pe care le-a ridicat implementarea directivei la nivel național, vom pleca de la diferența făcută de literatura de specialitate între creditele pentru consumatori și creditele ipotecare - împreună formând creditele pentru nevoi gospodărești (*household credits*).

În categoria creditelor pentru consumatori intră achiziționarea bunurilor de folosință casnică, autoturisme, finanțarea vacanțelor, tratamente medicale și alt gen de finanțări non-imobiliare.

⁵ EconStats, Domestic Credit provided by banking sector (% of GDP), disponibil pe http://www.econstats.com/wdi/wdiv_439.htm

⁶ European Credit Research Institute, Statistical Package 2009, disponibil pe <http://www.ecri.be/new/node/168>

Creditele ipotecare acoperă costurile pentru construirea sau cumpărarea unei locuințe prin ipotecarea acesteia, beneficiarul devenind proprietar numai după rambursarea integrală a creditului și a dobânzii.

Primul aspect ce trebuie menționat în legătură cu implementarea directivei la nivel național este tocmai confuzia creată de cei doi termeni, respectiv a creditelor pentru necesități gospodărești și a creditelor pentru consumatori. Dacă practic prin adoptarea directivei, UE a urmărit să reglementeze doar o bucată din creditele pentru necesități gospodărești, respectiv creditele pentru consumatori, România a extins aria de aplicabilitate a OU și asupra contractelor de credite imobiliare.

Și totuși, de ce această decizie?

(1) Din neștiință? Deși literatura de specialitate face o distincție clară între creditele gospodărești (*household credits*) și creditele pentru consumatori (*consumer credits*), în multe state europene cele două termene se confundă (ex. Germania, Danemarca, Spania, Irlanda, Olanda, Suedia)⁷. În Germania spre exemplu, consumatorii aleg creditele ipotecare pentru a achiziționa bunuri de larg consum. Lipsa unei linii de demarcație clară între cei doi termeni poate fi observată și în faptul că Germania a extins aria de aplicabilitate a prevederilor naționale de implementare a directivei și asupra contractelor de credit ipotecare garantate cu un teren.

(2) Probleme de traducere? În limba română nu există un termen care să diferențieze *household credits* de *consumer credits*. Practic ambele termene sunt traduse prin *credite pentru consumatori*. Am tradus aici termenul de *household credits* prin *credite pentru nevoi gospodărești* pentru a-l distinge de *creditele pentru consumatori*. În realitate, în limba română acest termen nu este folosit. De aici și integrarea creditelor ipotecare în aria de aplicabilitate de OU;

(3) Lacunele legislative și nevoia reglementării creditelor ipotecare și necesitatea de a stimula acest sector? Dacă în România doar 4 % din totalul creditelor gospodărești oferite au revenit creditelor ipotecare, la nivelul UE creditele ipotecare pentru locuințe se ridicau în 2008 la aproape 47% din numărul total al creditelor. La prima vedere, ar părea că rata scăzută a creditelor ipotecare s-ar datora faptului că 96,5% din populația României declara că locuiește în propria locuință.⁸ Și cu toate acestea piața imobiliară din România poate și trebuie să se dezvolte mai mult. Un studiu Eurostat plasează România pe locul 1 în topul statelor europene cu cele mai proaste condiții de locuire.⁹

⁷ European Mortgage Federation, Position of EMF in the adoption of Directive 2008/48/CE, disponibil pe <http://www.hypo.org/Content/Default.asp?PageID=445>

⁸ Eurostat, Housing statistics, disponibil pe http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Housing_statistics

⁹ Idem

Date fiind problemele de locuire mai sus menționate și subdezvoltarea creditului imobiliar în România, creditarea în domeniu se va relua puternic odată cu depășirea crizei economice. Doar că experiența ne-a arătat că perioadele de dezvoltare a creditului nu duc neapărat la o reală competiție între bănci și la protejarea consumatorului. Dimpotrivă, perioada de boom a creditului înregistrată odată cu creșterea economică din 2000 – 2008 a văzut mai degrabă politici de cartelizare între bănci, vizibile în comisioane mari și similare. Povestea dezvoltării sectorului bancar în ultima decadă e una amestecată: dezvoltare și eșec al pieței în același timp. Nivelul comisiunelor aplicate de băncile din România sunt printre cele mai ridicate din UE¹⁰.

Ca atare, această directivă a venit ca o mână pentru autoritățile române inițiatore (ANPC, Consiliul Concurenței), care au găsit o oportunitate pentru a limita excesele băncilor și de a stimula acest sector fără a mai fi nevoită să vină cu o inițiativă legislativă ce ar fi putut fi blocată sau tergiversată într-un proces legislativ greoi.

Care ar putea fi consecințele

Într-un caz similar¹¹ Curtea Europeană de Justiție (CEJ) a concluzionat că aria de aplicabilitate a vechii directive 87/102/EEC nu poate fi extinsă asupra altor tipuri de contracte de credit decât cele menționate explicit de actul normativ. Într-o interpretare strictă, legislația de transpunere a directivei nu ar trebui să includă și creditele imobiliare. Ar putea Comisia Europeană să înceapă o acțiune de infringement împotriva României? Depinde.

CEJ puncta în acel caz faptul că justificarea nevoii de a întări protecția consumatorului nu reprezintă un argument destul de solid pentru a extinde aria de aplicabilitate a unei directive. Deci strict juridic, Comisia ar putea face asta. Dar trebuie să discutăm și despre oportunitate. De ce ar face Comisia Europeană așa ceva? România (și alte state precum Germania, Ungaria, Finlanda) a extins aplicabilitatea directivei și asupra unor credite ipotecare. Este asta împotriva intențiilor de reglementare la nivel UE? În 2005 Comisia Europeană a făcut publică *Carta Verde a Creditelor Ipotecare* prin care și-a exprimat interesul de a reglementa la nivel comunitar contractele de credit ipotecare. În prezent Comisia Europeană studiază impactul pe care l-ar putea avea o asemenea decizie la nivel comunitar. O inițiativă legislativă în acest sens este așadar iminentă. Rămâne de văzut dacă “ambitia” României de a extinde aria de aplicabilitate a

¹⁰ Ada Ștefan, „Comisiunile Bancare din România, de 162,25 Euro/ an, printre cele mai ridicate din UE”, în *Ziarul Financiar*, 14.07.2010, disponibil pe http://www.financiarul.com/articol_47725/comisiunile-bancare-din-romania-de--16225-euro-an-printre-cele-mai-ridicate-din-ue-.html; vezi de asemenea Ada Ștefan, „Raportat la venit, România are cele mai mari comisioane bancare din Uniunea Europeană”, în *Ziarul Financiar*, 30.11.2009, disponibil pe http://www.financiarul.com/articol_36517/raportat-la-venit-romania-are-cele-mai-mari--comisioane-bancare-din-uniunea-europeana.html

¹¹ C-208/98, Berliner Kindl Brauerei

directivei intră în contradicție sau rezonază cu ce își dorește Comisia Europeană în procesul de reglementare a contractelor de credit ipotecar la nivel european. Din pozițiile luate de Comisia Europeană până în prezent tindem să credem totuși că executivul european va înclina să ignore această “abatere” a României¹².

Dacă directiva europeană se auto-limitează la un anumit gen de credite, în care nu le include pe cele imobiliare, legislația românească și-a extins aplicabilitatea și asupra acestora. Este o greșeală? **Tindem să credem că nu.** Lăsând la o parte creditele imobiliare, UE recunoaște de facto că nu există o piață comună europeană pentru aceste domenii (deși ar putea fi creată în viitor), statele membre putând ca atare reglementa liber acest domeniu. Rămâne întrebarea dacă soluția de a include aceste credite în legislația de transpunere a directivei a fost una înțeleaptă sau se putea atinge același scop printr-o lege separată, națională.

2. Chestiunea interzicerii percepției unor comisioane în calcularea costurilor de credit

Directiva nu vine cu multe detalii privind comisioanele cerute de bănci. Singurul comision explicit reglementat este cel de rambursare anticipată – directiva oferă o schemă de calcul a acestui comision. Obiectivul a fost acela de a crește concurența pe piața bancară, făcând refinanțarea mai ușoară, deci crescând șansele consumatorilor de a se muta de la o bancă la alta. OU 50 preia această prevedere în legătură cu comisionul de rambursare anticipată și oferă în plus o listă de comisioane ca pot fi percepute (cu implicația că celelalte comisioane existente pe piață devin ilegale). Conform art. 36 din OU 50 comisioanele acceptate sunt: comision de analiză dosar, comision de administrare credit sau comision de administrare cont curent, compensație în cazul rambursării anticipate, costuri aferente asigurărilor, penalități sau comisioane unice pentru servicii prestate la cererea consumatorilor.

Această prevedere nu vine în contradicție cu prevederile directivei prin simplul motiv că rolul acesteia din urmă nu este acela de a reglementa la nivel comunitar ce comisioane pot fi sau nu pot fi percepute de către bănci¹³. Așadar, reglementarea comisioanelor rămâne la discreția statelor membre.

Art. 36 din ordonanță este o reacție a autorităților române la situația comisioanelor din sectorul bancar – mari și în mod evident stabilite de bănci prin coordonare anticoncurențială¹⁴. În acest

¹² European Commission, The EU Single Market, Integration of the EU Mortgage Markets, disponibil pe http://ec.europa.eu/internal_market/finservices-retail/home-loans/integration_en.htm#mortgage

¹³ European Commission, DG Health and Consumer Protection, *Study on the Calculation of the Annual Percentage Rate of Change for Consumer Credit Agreements*, Final Report 2009, disponibil pe http://ec.europa.eu/consumers/rights/docs/study_APR_en.pdf; vezi și art. 75 din OUG 50/2010, respectiv art. 19 (4) din Directiva 2008/48/CE;

¹⁴ De pildă, comisionul de risc practicat de bănci

punct, ordonanța transpune directiva și o adaptează la nevoile pieței românește, așa cum o percep autoritățile.

3. Chestiunea calculării dobânzii anuale efective (DAE) variabile

O prevedere din OU care a nemulțumit cu precădere băncile este art. 37, care ar putea duce la o puternică contractare a profiturilor bancare. Este vorba despre articolul privind calculul dobânzii.

Să vedem întâi ce prevede directiva la acest punct:

Art. 19 (4) precizează că „DAE se calculează pe baza ipotezei conform căreia rata dobânzii aferente creditului și celelalte costuri vor rămâne fixe în raport cu nivelul inițial și se vor aplica până la încetarea contractului de credit.” Acest articol din directivă spune practic că toate sumele datorate băncii (dobânda și alte costuri) pentru un credit în curs nu pot fi schimbate de către bancă în raport cu dobânda stabilită inițial.

Cum a transpus OU 50 acest articol?

Aceasta prevede în art. 37 o formulă specifică de calculare a dobânzii anuale efective (DAE) pentru dobânzile variabile:

DAE (creditele în lei) = Dobânda de referință BNR + marja fixă a băncii

DAE (creditele în monedă străină) = EURIBOR / LIBOR + marja fixă a băncii

În plus art. 37 (c) al OU spune că „valoarea marjei și valoarea indicilor de referință pot fi reduse”.

De aici se înțelege că banca nu poate crește marja și indicii de referință. Formularea este neclară. Indicii EURIBOR/ ROBOR / LIBOR nu depind de bănci, dar marja fixă da. Și totuși, ce se întâmplă dacă rata dobânzii de referință crește? Este absurd ca o lege din România să prevadă faptul că indicele european de referință nu poate să crească. Ce a dorit guvernul să legifereze în acest punct? Putem presupune că intenția guvernului a fost aceea de a obliga băncile să scadă marja fixă în cazul în care indicii de referință cresc (de pildă dacă DAE = Euribor + marjă fixă, iar Euribor crește, pentru ca DAE să nu crească, banca e forțată să scadă marja).

Doar că art. 37 (c) e atât de confuz încât nici măcar această intenție nu e bine aplicată în lege. De acolo se înțelege că nici indicele de referință nu poate crește, ceea ce ar fi lăudabil să se întâmple, dar Euribor nu depinde de o ordonanță din România.

Care ar fi fost soluția? Protecția consumatorului era deja asigurată de litera art. 74 din OU ce transpune cuvânt cu cuvânt art. 19(4) din directivă. Pur și simplu, ordonanța ar fi trebuit să se rezume la a specifica în mod clar, ca și directiva, că o bancă nu poate crește unilateral dobânda variabilă sau adăuga costuri suplimentare decât cele prevăzute inițial în contract. Cum calculează

banca dobânda respectivă rămâne la latitudinea acesteia. Încercând să stopeze practica abuzivă a creșterii ratelor unilateral (prin celebrele clauze contractuale de tip "banca își rezervă dreptul...") guvernul a suprareglementat și rigidizat inutil prevederile respective.

Recomandăm astfel o transpunere ad literam a directivei în acest punct. DAE (în cazul creditelor cu dobândă variabilă) ar trebui să poată fi modificată doar pe criterii obiective și cu acordul clientului, banca neputând transfera unilateral asupra clientului costuri neașteptate. Practic, **directiva obligă băncile să-și asume o parte din riscul unui credit și să înceteze practica de creștere unilaterală a dobânzii atunci când se schimbă ceva în piață. Serviciile bancare din Europa au devenit deci o afacere ca oricare alta: uneori câștigi, alteori pierzi.**

4. Chestiunea aplicării prevederilor ordonanței asupra contractelor de credit în curs de derulare.

Poate cea mai mare problemă în adoptarea proiectului de lege pentru implementarea directivei stă în prevederile art. 95 din OU. Aceasta prevede ca reglementările OU să se aplica tuturor contractelor în curs de derulare. Să vedem ce spune directiva privitor la contractele aflate în curs.

Art. 30 Măsuri tranzitorii

(1) Prezenta directivă nu se aplică contractelor de credit existente la data intrării în vigoare a măsurilor naționale de punere în aplicare.

(2) Cu toate acestea, statele membre se asigură că articolele 11, 12, 13 și 17, articolul 18 alineatul (1) a doua teză și articolul 18 alineatul (2) se aplică și contractelor pe durată nedeterminată existente la data la care intră în vigoare măsurile naționale de punere în aplicare.

În acest punct, directiva însăși este destul de incoerentă. Dacă primul alineat spune că ea nu se aplică contractelor în curs, cel de-al doilea **obligă statele membre** să se asigure că anumite articole se aplică și contractelor în curs. Respectivetele articole se referă la dreptul clienților de a fi informați și de a li se cere acordul privitor la schimbarea condițiilor de credit.

Ca atare, contractele în curs intră în aria de aplicabilitate a directivei, dar doar pentru anumite prevederi. Guvernul român a extins prin art. 95 toate prevederile la toate contractele aflate în derulare. Explicația acestei decizii dată de către Agenția Națională pentru Protecția Consumatorului (ANPC) și Departamentul pentru Afaceri Europene (DAE), atât în interviurile acordate de oficiali autorului acestui paper, cât și în comunicatul de presă ANPC din 1 noiembrie 2010 este următoarea:

- OU 50 nu transpune în acest punct directiva europeană, ba chiar prevede clar că anumite articole, inclusiv 95, constituie legislație națională suplimentară celei europene;
- Dacă OU 50 nu ar fi fost extinsă și asupra creditelor în derulare, s-ar fi creat discriminare între cele două categorii de consumatori (cei cu credite anterioare OU 50 și cei cu credite post OU 50);

- Piața din România este distorsionată la un nivel atât de grav, mai ales prin comisioanele de rambursare anticipată, încât era necesară legislație suplimentară de protecție a consumatorului și pentru contractele deja semnate (de pildă, comisioanele de rambursare care uneori ajungeau la 9% ar fi rămas în vigoare în contractele deja semnate, deși directiva limitează la 1% acest comision);
- La nivel de principiu, nu se poate vorbi despre retroactivitate, pentru că OU 50 se aplică pentru prezent și viitor, asupra unor contracte semnate, e drept, în trecut dar care produc efecte în viitor.

Tindem să credem că argumentația ANPC este corectă la nivel de principii și opțiuni de *policy*, dar instituția a ales o modalitate defectuoasă de a legifera. E clară nevoia de a proteja consumatorii pe acest segment, dar din dorința ca printr-o singură OU să transpună atât directiva europeană cât și să ofere protecție suplimentară consumatorilor români, ANPC s-a expus inutil unei proceduri de infringement din partea Comisiei Europene. Va declanșa Comisia o asemenea procedură? Depinde de cât de bine vor argumenta autoritățile românești alegerea făcută.

Dintr-o perspectivă de politici publice, o aplicare restricționată a prevederilor OU la contractele ce se încheie de la momentul intrării în vigoare a OU ar fi discriminatorie și nu și-ar atinge obiectivele, acelea de a proteja consumatorii. În fapt, situația problematică constatată (asimetria dintre clienți și bănci, comisioane exagerate practicate etc.) nu ar fi fost soluționate decât pentru un grup limitat de consumatori. Deoarece creditele ipotecare sunt de obicei luate pe termen lung (15-30 ani), efectele benefice ale legislației în vigoare nu ar fi resimțite la nivelul întregului sistem.

În opinia noastră, OU urmează spiritul directivei în acest punct de vedere, chiar dacă modalitatea de legiferare este riscantă.

Art. 30 (2) din directivă vizează exact consumatorii care au contracte de credite în curs de derulare, iar ei beneficiază de dreptul de a fi informați cu privire la toate costurile de credit. În cazul în care consumatorul consideră calculele băncii (care sunt transmise de bancă cu titlu informativ) ca fiind abuzive, consumatorii angajați în contracte de credite aflate în curs de derulare în momentul intrării în vigoare a OU pot apela la unul dintre cele două remedii:

(1) Conform art. 30 (2) aceștia au posibilitatea de a se retrage anticipat din contractul de credit

(2) În momentul retragerii dintr-un credit sau a discutării modificărilor contractuale, consumatorii pot cere realinierea contractelor de credit la prevederile directivei. Iar în acest punct apare următoarea dilemă practică, generată chiar de textul directivei: ce face cineva care vrea să se retragă dintr-un contract, dar are prevăzut în acel contract un comision de rambursare anticipată de 9% (în condițiile în care directiva limitează acest comision la 1%)?

Nici o prevedere a directivei nu obligă consumatorul să accepte modificările propuse de bănci. Pe baza principiului nediscriminării (principiu enunțat și în tratatele fondatoare ale UE), nimeni nu îi va putea opri pe consumatori să caute un remediu pentru rezolvarea conflictelor cu băncile în justiție. Și probabil ar avea și câștig de cauză.

Concluzii

OU 50 reprezintă o tentativă a autorităților române de a aplica în mod creativ o directivă europeană, adaptând-o la realitatea din România. În acest caz, piața bancară din România avea nevoie de o protecție a consumatorului mai avansată decât media europeană, date fiind practicile băncilor. Intenția în sine este de salutat.

În ceea ce privește chestiunile discutate aprins în dezbateră publică, credem că:

1. Chestiunea creditelor imobiliare

OU a procedat ingenios prin extinderea ariei de aplicabilitate a OU asupra contractelor de credit ipotecar. Rămâne de văzut dacă această decizie este în linie cu obiectivele Comisiei Europene în vederea reglementării creditelor imobiliare. În caz afirmativ, România are șansa să fie deschizătoare de drum pentru adoptarea unei politici comune similare la nivel european (asta dacă va ști să ofere un exemplu de bune practici).

2. Chestiunea interzicerea perceperii unor comisioane în calcularea costurilor de credit

Reglementarea comisiunilor de către OU nu este în contradicție cu prevederile directivei. De vreme ce directiva și Comisia Europeană au precizat clar că rolul prezentei directive nu este acela de a reglementa costurile de credit, România are dreptul de a introduce dispoziții legale naționale specifice.

3. Chestiunea calculării dobânzii anuale efective (DAE) variabile

Prin introducerea art. 37 statul intervine inutil pe piața bancară, punând o greutate pe umerii creditorilor unde nu este cazul, cu potențiale efecte perverse dacă indicii de referință se vor schimba semnificativ. Protecția consumatorului este îndeajuns asigurată de prevederile din art. 75 din OU.

4. Chestiunea aplicării ordonanței pentru contractele de credit în curs de derulare.

Deși tehnica legislativă adoptată de guvern este una riscantă, aplicarea noilor reglementări și pentru contractele în curs respectă spiritul directivei, care obligă statele membre să aplice prevederile privind informarea clientului inclusiv la contractele în curs. Se ridică întrebarea ce va face un client informat care va dori să schimbe banca prin refinanțarea creditului la altă bancă, dar rămâne legat de un comision de rambursare anticipată de 9%. Ce rost mai are atunci limitarea acestui comision la maxim 1% chiar de textul directivei? Se aplică aici principiul contractului în vigoare sau protecția oferită de directivă?

Despre autor:

Claudia Silaghi este cercetător la Centrul Român de Politici Europene. În 2010, a absolvit masterul de Studii Europene Interdisciplinare la College of Europe.

Acest raport apare în cadrul proiectului **„România activă în dezbaterile europene II”** derulat de Centrul Român de Politici Europene (CRPE) și finanțat de Fundația Soros în cadrul Inițiativei de Politică Externă.

Conținutul acestui raport nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a Fundației Soros.

Opiniile exprimate nu implică automat poziția tuturor experților afiliați sau a altor instituții și organizații partenere CRPE.

Credit foto copertă: LuMaxArt via *Flickr* **creativecommons**

© CRPE Noiembrie 2010

Centrul Român de Politici Europene

Gheorghe Pop de Băsești 43-45

ap. 5, București - 2

office@crpe.ro

Tel +4 0371.083.577

Fax. +4 0372.875.089

Pentru mai multe detalii despre CRPE vizitați pagina www.crpe.ro.